

PETRES CSIZMADIA GABRIELLA

„KÖZELÍTENI EGYMÁS ÁLLÁSPONTJAIT” BESZÉLGETÉS TÓTH GÁBORRAL

Fizikatanár, matematikatanár, drámatanár. A rozsnyói származású Tóth Gábor – akit általában Tógaként ismernek – egy igazi reneszánsz pedagógus, aki a humán- és természettudományi érdeklődését rendkívül kreatív módon harmonizálja össze, és mindkét területen folyamatosan keresi a megújulási lehetőségeket. Hol a diákszínjátzó-csoportjával készíti egy új darabot vagy a Vekker Műhellyel vezet drámapedagógiai foglalkozást, hol a fizika- és matematikaoktatásban keresi a kornak megfelelő új módszertani megoldásokat. Ha pedig ez nem elég, akkor szabadulószerzőt tervez Komáromban. Innovatív ötleteiről, vibráló személyiségéről több rendezői díj és a legjobb komáromi pedagógus díja is tanúskodik. Tógával a pedagóguspályáról, a humán- és természettudomány összehangolásáról beszélgettünk.

■ **Pedagóguscsaládban nőttél fel, a szüleid ugyanabban az iskolában tanítottak. A családi minta hatására automatikus volt a tanári pálya választása?**

■ **A szűk családi környezetben legalább tíz pedagógus található, így**

mi együtt nőttünk fel a pedagógusi pálya minden örömeivel meg bajával. Néha a tesómmal elbújtunk az igazgatói irodában, és ott vártuk meg az elnyúló konferenciákat, vagy az anyum fizikaszertárában a mágnesekkel múltattuk az időt. A szüleim nagyon aktív és elkötelezett pedagógusok voltak, anyum folyamatosan versenyekre hordta a gyerekeket, apum eléggé meg is ütötte a bokáját az iskolákért való kiállítás idején. Ők mégis arra kértek, bármilyen pályát válasszak, csak tanár ne legyek, ezért a középiskola végén az orvosit céloztam meg.

■ **Végül mégis a fizika-matematika tanári szakot választottad...**

■ **Igen, mert már a felkészülés vége felé sejtettem, hogy nem akarok orvos lenni, hanem valójában a pedagógia, a tanítás érdekel. Azért becsülettel kitartottam a felkészülés során, fellebbezéssel fel is vettem a kassai orvosira, de mintegy mellékvágányként beadtam a jelentkezésemet Nyitrára, tanári szakra is. Egy másik felvételt nyilván nem tudtam az orvosi mellett felkészülni, ezért egy olyan szakpárosítást választottam, ahol nem kellett felvételizni – a fizikatanár-jelölt-**

ből már akkor is hiány mutatkozott. A matek szak adott volt, de lehettem volna akár matek-angol vagy matek-magyar szakos is (sok magyar vonatkozású versenyre jártam, szüleim valamelyik fiókjában ott lapul három Kazinczy-díjam). Az egyetemen aztán érdekes módon elszeretett a fizika, már kb. a 3-4. szemeszterre kikristályosodott előttem, hogy ezzel szeretnék a továbbiakban foglalkozni, a doktori munkámat is a fizika módszertanából írtam.

■ **Mindeközben már diákként is nagyon intenzíven jelen volt a színjátás az életedben. Hogyan fonódott össze a természettudományi és humán érdeklődésed?**

■ **Ha belegondolunk, a bölcsész- és természettudományi gondolkodásmód összekapcsolódása a 20. század előtt természetes jelenség volt – Einstein hegedült, Heisenberg zongorázott, a reneszánsz idején a természettudomány, a teológia, az irodalom és az alkímia kibogozhatatlan, komplex egységet alkotott. A tudományterületek szétszalazási kísérlete mára mintha kezdene ismét összegubancolódni, egyre nagyobb szükség van azokra a szakértőkre, akik természettudomá-**

nyosan, műszaki szempontból képzettek, ugyanakkor humán típusú kreativitással közelítik meg a problémákat. Abban már egyetemistaként biztos voltam, hogy olyan matek-fizika szakos tanár leszek, aki színházba és moziba jár, sokat olvas, viszont ha valamilyen bölcsész szakot végzek, nem valószínű, hogy hobbiból differenciálegyenleteket fogok megoldani.

A színjátszás szeretetét az alapsuliból hoztam, ahol Klobusnyik Sárka tanító néni vezetett egy színjátszócsoporthoz. A gimiben inkább szavalóversenyekre, Szép magyar beszédre jártam, aminek leginkább azt a részét szerettem, amikor fogalmazást kellett improvizálni. Amikor Nyitrán Miklós Laci megszólított azzal, hogy egy egyetemistákból álló színjátszócsoporthoz akar alapítani (ez lett a NYEKK), nem nagyon kellett megerőltetnie magát, hogy rábeszéljen a csatlakozáshoz.

■ Azóta többféle korosztállyal is dolgoztál már rendezőként.

■ Az egyetem után természetesnek éreztem a folytatást. 2007-ben létrehoztuk a Gurigongo Symposiumot, de ez inkább színházszervezésről szólt, mintsem színházcsinálásról: felolvasószínházakat, kultúrkommandós akciókat szerveztünk a Jókai Napokon. 2013-ban kerültem a komáromi Marianumba, ahol éppen nem működött színjátszócsoporthoz, és lényegében azóta – egy év saját döntésű szünetet és egy év covidos kényszer-szünetet leszámítva – folyamatosan aktív a csoport. Azt hiszem, most érzem a legjobban magam színházvonalon. A NYEKK nagyon nyers volt még, hályogkovács-módra dolgoztunk, egy komáromi felnőtt csoporttal is próbálkoztam egy ideig, ott viszont autoritásproblémákba ütköztem. Idővel kitapasztaltam, hogy a középiskolás korosztály áll hozzám a legközelebb. A Vekker Műhelyhez is azért csatlakoztam, mert szeretem a gyerekekkel való drámapedagógiai munkát.

■ Idővel lett egy drámatanári végzettséged is.

■ Igen, az ún. Gabnai-féle kétéves kiegészítő képzésre jártam, ami akkor épp a Színművészeti Egyetem égisze alatt működött. Nagyon jó emlékeim vannak róla, tényleg rendkívül hasznos volt. Jó tanáraim voltak, sokat

tanultam tőlük, izgalmas időszak volt ez az életbenem.

■ Kik azok a tanárok, akik meghatározták a későbbi pályádat? Nemcsak a drámatanárokról gondolsz...

■ Nagyon sok tanárnak vagyok hálás. Említhetnék alapsulisokat is, csak nagyon hosszú lenne a lista. Húzzuk meg a vonalat az egyetemnél. Szeretettel és szívesen emlékezem vissza a fehérköpenyes, nagy tudású triumvirátusra, Gál Tiborra, Kecskés Árpádra, Morvay Lászlóra, akik mellett üde színfoltot alkotott Teleki Ábá. Vele a mai napig tartom a kapcsolatot, időnként egy-két órás Skype-beszélgetést folytatunk módszertanról és egyéb kérdésekről. A matekosok közül szívesen emlékszem László Bélára, Tóth Jánosra, Komzsis Attilára, Kmet Mária tanárnőre. A drámapedagógián kiemelkedett Gabnai Kati, aki mint egy tyúkanyó összefogta a csapatot, élvezetes órákat tartott az alkalmazott drámát tanító Eck Juli, nagyon bírtam Rudolf Éva néni stílusát is. Színházi szempontból mégis talán Perényi Balázs gyakorolta rám a legnagyobb hatást. Nagyon igaznak és fontosnak tartom azt a fajta gondolkodást, amit ő képvisel a színházról – a Sztanyiszlavszkij-féle pszichologizáló megközelítés helyett inkább a pajkosabb, bohóckodóbb, kreatívabb, közösen gondolkodó színházideál felé. Ezt a munkamódszert igyekszem érvényesíteni a saját csoportomban is.

■ Ha munkamódszerről beszélünk – hogyan zajlik a középiskolásokkal való színjátszás, milyen a munkafolyamat?

■ Nincsenek kötött szabályok, ugyanakkor rengeteget alapozunk. A kezdő fázis nagyon elnyújtott, óvatosan kóstolgatunk meg mindent és nagyon pazarlók vagyunk. Előfordul, hogy az összeimprovizált, átbeszélgetett jelenetekből csak egy mondat marad meg a végleges változatban. Ez nem baj: ha egy jelenet nem működik, fel kell áldozni, még akkor is, ha rengeteg energia van benne. A teljes munkafolyamatot végigkíséri egy segítő, Miklós Laci, az eredeti nyekkes alapító ősatya. Ő a dramaturg, akivel vagyunk olyan közvetlen viszonyban, hogy hatékonyan tudunk dolgozni. Nála nem az a szempont, hogy mennyi munka van egy jelenetben, ha műteni kell, ő műt. Pl. a Fehérlófia végén szerepelt egy rap, amit a gyerekek írtak, és amit eredeti-

leg a tapsrend végére ütemeztünk, de idővel kiderült, hogy nem szolgálja a darab hangulatát, ezért el kellett engednünk. A jeleneteknél igyekszem konszenzusra jutni, de azért a rendezőnek illik a legprofibbnak lenni, a legnagyobb többlettudással rendelkezni a témával kapcsolatban. Folyamatosan beszélgetünk a gyerekekkel, amikor szövegíró próbáink vannak, a gyerekekkel együtt firkálgatunk. Akik elkapják ennek az ízét, nagyon jó ötletekkel jönnek elő. A gyerekek hálásak azért, ha meghallgatjuk a véleményüket vagy komolyan vesszük őket. Rengeteg múlik a kommunikáción – ha nem primitív, Fb-színvonalú kommunikációt folytatunk, hanem meg tudjuk mutatni egymásnak az álláspontjainkat, esetleg közelíteni tudjuk azokat, óriásit haladhatunk.

■ Miben más a színjátszócsoporthoz vezető, mint egy tanórai munka megszervezése?

■ Pedagógusként nagyon élvezem azt a szabadságot, amit egy szakkör-vezetés kínál: csak a saját magunk vállalása köt minket, ha úgy döntünk, hogy egész évben improvizálunk, úgy is jó lenne. Azt még nem sikerült kitalálnom, hogy ezt a fajta szabadságot hogyan gyömoszöljem bele a tanórákba. Van ugyanis néhány radikális különbség a kettő között. Színjátszócsoporthoz az jár, aki akar, a tanórára meg az, akinek muszáj. A színjátszóra egyfajta természetes motiváció és érdeklődés hatására érkeznek a gyerekek, és ezért hajlandók áldozatot is hozni, a tanórán külső motivációs eszközöket kell betvetnünk. A tanórán muszáj bizonyos dolgokat átvenni, nem lehet megkerülni, míg egy szakkörön lehetőség van egyfajta szabad pancsikolásra.

■ A különbségek ellenére van arra lehetőség, hogy egymásba szívárojanak a kétféle színtér munkamódszerei?

■ Azt hiszem, inkább a pedagógiai attitűdben találhatnánk közös pontokat. Fizikán csak nagyon-nagyon ritkán lehet alkalmazni a drámas módszereket, mert teljesen mindegy, milyen szerepbe lép a diák, nem az a fontos. Ott inkább tudományos módszert kéne, hogy tanítsunk a gyerekeknek: fogalmazz meg egy hipotézist, végezz el kísérletet, értelmezd stb. A fő különbséget abban látom, hogy a színházban az ember,

a fizikában a természet az objektum. A színházban mindig viszonyokról, attitűdökről beszélünk, a fizikában tényekről és cáfolatokról, a matematikában rendszerről, grammatikáról. Elsősorban arra törekszem, hogy olyanok legyenek a matek- meg fizikaórák, ahol mindenki a saját tempójában, de folyamatosan dolgozik. Egy ideje már letettem arról, hogy a táblánál oldassak meg feladatokat. Az órán mindenki egyénileg dolgozik, én meg egy javítókulccsal rohangálok közöttük és nézem, mire jutottak. A gyerekek eleinte berzenkednek ettől a módszertől, nekik nyilván kényelmesebb, ha egyvalaki számol a táblánál, és ők csak másolnak. Ennyiben közös talán a fizika- és matekóra meg a diákszínjátás – nagyon szeretem, ha a gyerekek aktívak és dolgoznak.

■ **Hogyan fér meg a szigorú matek- és fizikatanárról alkotott kép és a laza drámatanárról alkotott elképzelés a gyerekek fejében?**

■ Amikor tanítási óra van, igyekszem elválasztani a két szerepet. Biztosan akadnak olyanok, akik azt mondják, hogy ez nem sikerül, de nagyon törekszem arra, hogy ne kivételezzek a színjátásos gyerekekkel. Főleg az értékelésnél igyekszem objektív maradni. Nyilván a színjátásosokkal könnyebben személyesebbé válik a viszonyunk, mert más minőségben, más arcunkat mutatva is találkozunk, több kontaktórát töltünk egymással. Azt hiszem, talán megbocsátóbbak vagyunk egymással szemben. Ők talán könnyebben elfogadják azt is, ha esetleg vacakabb jegyet adok nekik, mert értik, hogy ez nem a személyes szimpátiánk manifesztációja. Viszont mintha gyakrabban kérdeznének vagy könnyebben kérdeznének a tanórán is. De ez a fajta személyesebb kapcsolat nemcsak velük alakul ki, egy érettségire készülő, laboratóriumi méréseket végző csapattal ugyanez megszülethet. Az optikai kísérlethez például sötét kell, és mivel nincs tökéletes redőnyünk, mindig decemberben, délutántól estebe hajlóan végzük ezeket a kísérleteket. Ilyenkor ugyanúgy folyik egyfajta kötetlen cseverészás, övelük szintén eggyel bensőségesebb a viszony a megszokottnál, mert tényleg több és lazább, más minőségű időt töltünk el, mint a többiekkel.

■ **Milyen lenne számodra az ideális munkabeosztás? Ha tehetnéd, hogyan hangolnád össze a különböző érdeklődési területeidet?**

■ Sokkal jobban szeretnék mindig csak egy dologra összpontosítani, egy dologban elmélyülni, mint párhuzamosan futtatni a különböző projekteket. Egy számomra tökéletes világban két hónapon keresztül matek- és fizikatanárként, epochális rendszerben dolgoznék, aztán egy hét pihenő következne. Ezután egy hónapon át vekkereznék, ismét jönne az egy hét pihenő. Majd egy hónap alatt összeraknánk a gyerekekkel egy jó kis darabot, pihennék, aztán jöhetne egy szabadulószoza-tervezés. És így tovább. Ez az állandó multitasking sokkal többet kivesz az emberből, és attól tartok, előbb-utóbb az egyik tevékenység a másik rovására megy. És akkor még nem beszéltünk a családról, és arról, hogy mindig ők szenvedik meg a dolgot, holott meg kell teremteni rájuk is az időt. Ez egy ilyen világ: permanens kapcsolótábla-igazítás.

■ **Említetted az epochális oktatást. Ha jól tudom, vannak ezzel kapcsolatban is tapasztalataid.**

■ A pályám elején öt tanévet Gútán tanítottam, ott tettem kísérletet az epochális oktatásra, egy-két helyen be is mutattam a projektet. Mindig az volt a pedagógusok véleménye, hogy „igen, de...”. Azt hiszem, amíg ilyenek a pedagógusok körülményei, túl erőtelnek vagyunk ahhoz, hogy ekkora változásokat vigyünk véghez. Pedig a 45 perc alatt zajló „lediktálom, felmondom, leosztályozom” rendszer mára meghaladott. Ezt jól bizonyította az online oktatás is. Amíg egy pedagógusnak heti 23 az órákötelezettsége, és annyi a bevétele, hogy kénytelen mellette kiegészítő munkát vállalni, ha a margarin mellé valamilyen könyvre is vágyik, miközben bizonyos szülőkkal és gyerekekkel egyre nehezebb konszenzusra jutni, addig nem nagyon találunk energiákat arra, hogy érdekes módszertani kísérletezésekbe fogjunk. Két dolgot lehet tenni: asztalt borítva ki lehet szállni a pályáról, vagy a lehetőségekhez mérten működni, a szűk keretek között élvezni azt, ami van – nem ideákat kergetni. Igazából úgy érzem, egyelőre a helyemen vagyok. Továbbra is érdekelnek a kísérletezések, jó lenne meghonosítani ezt-azt, de ahhoz, hogy komolyabb módszertani

reformot éljünk meg, egy héten 15 óránál többet nem kéne tanítanunk, és hozzá kéne nyúlni az oktatásszervezési keretekhez. Egy jó kooperatív órát nem lehet 45 percen megvalósítani, ráadásul egy ilyen óra előkészítése három óras melő, és ez még csak egy osztálynak szól.

■ **A kísérletezéshez tartozik a szabadulószoza tervezése is?**

■ A Kalicka projektet egyelőre lezártam, a szabadulószozát elvitte a pandémia. De ősszel terveztem egy másik szabadulószozát a komáromi erőd számára, ami az egyik komáromi boszorkánypert dolgozza fel. Zárójelben megjegyzem: Bence fiam a 12-13 éves vekkeres gyerekekkel együtt az NFGreen Kids vekkeres gyerekfesztiválra készítettek egy szabadulószozát. Néha ránéztem a munkafolyamatra, hogy jók-e a feladatok, de láttam, hogy szépen összerakták. Meg voltam győződve, hogy amikor ott leszünk a fesztiválon, ők levezetnek egy-két játékot, aztán megúnják, és a nyakamba szakad az egész, vezethetem a játékot. De nem: reggeltől késő estig folyamatosan dolgoztak, üzemeltették.

■ **Min dolgoztál a pandémia idején – és mivel foglalkozol most?**

■ Az online oktatás alatt olyan szakmai hatások értek, aminek köszönhetően egy csomó mindent újra kell rendeznem meg átgondolnom a tanítási gyakorlatomban. Most ennek a reflektálása zajlik. Matekból, fizikából annyit készülök az órákra, mint amikor kezdő tanár voltam. Ez megint sok energiát visz el, de közben nagy örömet is okoz, lelkesít, valami érdekes dolog formálódik bennem, körülöttem. Leginkább az a kérdés izgat, hogy a digitális eszközök hogyan segítik a már meglévő módszereinket. Szeretnék egy kiváló fizikakönyv módszertani adaptálását is elvégezni, a kor kihívásaihoz igazítani. Már egy ideje fokozatosan számolom fel a gyerekekkel a tankönyvet és a füzetet, és új formába öntve, saját csomagba gyúrjuk a tananyagot. Emellett egy színjátásos projekt is fut, a tavalyi csapat nagymértékben lecserelődött, most a frissek vannak többen. A csoportot mindig az első fellépés rántja össze, nagy kohéziós erőt jelent az első taps, amit a szülőktől kapnak a gyerekek. Várjuk a fellépés lehetőségét.

■ **Köszönöm a beszélgetést!**